

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 1 marca 2016 r.

Pozycja 139

POSTANOWIENIE

z dnia 25 lutego 2016 r.

Sygn. akt Ts 352/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Marek Zubik – przewodniczący i sprawozdawca
Leon Kieres
Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej T.P.
w sprawie zgodności:

art. 96 § 3 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, ze zm.) w związku z art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, ze zm.) z art. 42 ust. 1, art. 42 ust. 2 i 3 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w związku z art. 6 ust. 1 i 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284), art. 53 ust. 1 i 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 9 ust. 1 i 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284), art. 18 w związku z art. 47, w związku z art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w związku z art. 8 ust. 1 i 2 oraz art. 12 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284), art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 1 ust. 1 zdanie pierwsze Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonego w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175) oraz art. 2 i art. 31 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

po s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 27 października 2015 r. (data nadania) T.P. (dalej: skarżący) wniósł o stwierdzenie, że art. 96 § 3 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, ze zm.; dalej: k.w.) w związku z art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, ze zm.; dalej: prawo o ruchu drogowym) w zakresie, w jakim „kryminalizowane (penalizowane) jest niewskazanie przez właściciela lub posiadacza pojazdu

na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, także w sytuacji gdy: a) właściciel lub posiadacz pojazdu z przyczyn obiektywnych nie jest w stanie wskazać, kto kierował pojazdem, zwłaszcza w związku z brakiem norm prawnych nakazujących prowadzenie ewidencji, kto w danym dniu i czasie użytkował pojazd, i okoliczności tej nie jest w stanie ustalić, nawet na podstawie zdjęcia, które z zasady nie jest załączane; b) wywiązanie się z obowiązku nałożonego przez ustawodawcę oznacza poświęcenie przez wskazującego ważnego dla jego sumienia bądź religii dobra prawnego w sposób, który nie pozwala takiej osobie zachować się przyzwoicie, i w sposób wewnętrznie spójny, tj. wywiązać się z obowiązku prawnego w sposób, zgodny z prawem bez poświęcania zwłaszcza życia rodzinnego, ewentualnie bez wskazywania osób oczywiście niewinnych, z uwagi, iż mogły prowadzić pojazd, a właściciel lub posiadacz pojazdu tej okoliczności z powodów obiektywnych nie pamięta, bądź wymaga celowego lub pośredniego wprowadzenia w błąd organów państwa, więc niełojalnego zachowania się wobec państwa, z którym jednostka głęboko się utożsamia, co stanowi akceptację normatywną dla kłamstwa w sferze wymiaru sprawiedliwości”, są niezgodne z art. 42 ust. 1, art. 42 ust. 2 i 3 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji i w związku z art. 6 ust. 1 i 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284; dalej: Konwencja); art. 53 ust. 1 i 5 Konstytucji w związku z art. 9 ust. 1 i 2 Konwencji; art. 18 w związku z art. 47, w związku z art. 71 ust. 1 Konstytucji i w związku z art. 8 ust. 1 i 2 oraz art. 12 Konwencji, art. 64 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 1 ust. 1 zdanie pierwsze Protokołu nr 1 do Konwencji sporządzonego w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175) oraz art. 2 i art. 31 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą. Wyrokiem zaocznym z lutego 2015 r. Sąd Rejonowy w C. (dalej: Sąd Rejonowy w C.) uznał skarżącego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, tj. wykroczenia z art. 96 § 3 k.w., i za to na podstawie art. 96 § 3 k.w. w związku z art. 96 § 1 k.w. w związku z art. 24 § 1 i 3 k.w. wymierzył mu karę 100,00 zł grzywny. Zdaniem sądu, zachowanie skarżącego polegające na tym, że jako użytkownik pojazdu 4 sierpnia 2014 r. na żądanie Straży Gminnej w C. wbrew obowiązkowi nie wskazał on, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania 23 maja 2014 r., wyczerpało ustawowe znamiona wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. Wyrokiem z lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w S. na skutek apelacji skarżącego złożonej od wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w C. z lutego 2015 r. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok. Orzeczenie to zostało, wraz z uzasadnieniem, doręczone skarżącemu 27 lipca 2015 r.

Zdaniem skarżącego, zakwestionowana w skardze norma jest niedookreślona. W związku z tym w jego ocenie w praktyce generuje ona odpowiedzialność „za wykroczenie w oparciu o nałożenie obowiązków niewynikających z przepisów ustawy”. Aby bowiem, jak twierdzi, zrealizować obowiązek określony w art. 78 ust. 4 w sposób, który uchroniłby go przed odpowiedzialnością za wykroczenie spenalizowane w art. 96 § 3 k.w., musiałby on prowadzić specjalną – nieprzewidzianą przepisami prawa – ewidencję, tzw. zeszyt pojazdu. Ponadto, według niego, praktyka stosowania normy wymusza na właścicielu lub posiadaczu pojazdu działanie wbrew własnemu sumieniu, polegające na wskazaniu osób, które w oczywisty sposób nie prowadziły pojazdu, a są zatrudnione u tego samego pracodawcy, tyle że pracodawca nie pamięta, kto w danej chwili prowadził pojazd”, bądź na skłamaniu, że to on, tj. skarżący, prowadził pojazd lub inna osoba, bądź na zaniechaniu wskazania kierującego, którą jest osoba najbliższa, bądź na denuncjacji małżonka. Skarżący zarzucił, że w ten sposób zakwestionowana w skardze norma ingeruje w jego konstytucyjne prawa do: obrony, wolności sumienia i religii, własności, życia rodzinnego, zwłaszcza małżeństwa, oraz narusza zasady: domniemania niewinności, określoności norm prawnych, demokratycznego państwa prawa, zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także proporcjonalności i „ochrony sfery wolności jednostki”. W jego przekonaniu niedookreśloność normy wpływa na niejednolitość jej stosowania w orzecznictwie sądowym.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Skarga konstytucyjna to sformalizowany środek ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Jej merytoryczne rozpoznanie jest uzależnione od spełnienia warunków określonych w art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowanych w ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064, ze zm.; dalej: ustawa o TK).

Skarżący zakwestionował zgodność z Konstytucją art. 96 § 3 k.w. w brzmieniu: „Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązкови nie wskaże na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie”, w związku z art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym, który stanowi: „Właściciel lub posiadacz pojazdu jest obowiązany wskazać na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, chyba że pojazd został użyty wbrew jego woli i wiedzy przez nieznana osobę, czemu nie mógł zapobiec”.

Skarżący, stawiając zarzuty naruszenia wyrażonej w art. 42 ust. 1 Konstytucji zasady *nullum crimen, nulla poena sine lege poenali anteriori*, przywołał wyrok Sądu Rejonowego w L. z lutego 2015 r. Orzeczeniem tym Sąd Rejonowy w L. – zdaniem skarżącego – w identycznej sprawie uniewinnił go od zarzutu popełnienia tego samego czynu (tj. nieudzielenia straży miejskiej odpowiedzi na pytanie, kto kierował pojazdem, którym popełniono wykroczenie w ruchu drogowym, lub komu powierzył pojazd do użytkowania). Wskazał on zatem, że możliwa jest także inna – nienaruszająca w jego przekonaniu Konstytucji – wykładnia zakwestionowanych przepisów, tyle, że nie znalazła ona zastosowania w sprawie, w związku którą wniósł skargę do Trybunału.

Trybunał stwierdza w tym stanie rzeczy, że podniesione przez skarżącego tak sformułowane zarzuty odnoszą się do sfery stosowania prawa, a nie jego treści, co – ze względu na kognicję Trybunału Konstytucyjnego określoną w art. 188 pkt 5 w związku z art. 79 ust. 1 Konstytucji – powoduje, że wydanie merytorycznego orzeczenia w jego sprawie jest niedopuszczalne.

Niezależnie od powyższego Trybunał wskazuje, że wydanie merytorycznego orzeczenia jest także zbędne. Zgodność z Konstytucją zakwestionowanych przez skarżącego przepisów była już bowiem przedmiotem kontroli w innych sprawach rozpoznawanych przez Trybunał.

W wyroku z 12 marca 2014 r. (P 27/13, OTK ZU nr 3/A/2014, poz. 30) Trybunał orzekł, że art. 96 § 3 k.w. jest zgodny z art. 2 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji. Wprawdzie w sentencji tego rozstrzygnięcia stwierdził on zgodność z art. 2 Konstytucji jedynie art. 96 § 3 k.w., jednak w rzeczywistości przedmiotem jego kontroli była norma prawna zdekodowana z art. 96 § 3 k.w. w związku z art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym, ten ostatni przepis wyznacza bowiem treść i zakres obowiązku, którego niewypełnienie jest penalizowane jako wykroczenie na gruncie art. 96 § 3 k.w. (zob. postanowienie TK z 3 listopada 2015 r., SK 64/13, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 169). Z kolei w wyroku z 30 września 2015 r. (K 3/13, OTK ZU nr 8/A/2015, poz. 125) Trybunał orzekł, że art. 96 § 3 w związku z art. 92 § 1, art. 92a, art. 88 k.w. w związku z art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym w związku z art. 41 § 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, ze zm.; dalej: k.p.w.) oraz w związku z art. 183 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim – po ujawnieniu przy użyciu rejestrującego urządzenia technicznego przekroczenia przez niezidentyfikowanego kierującego pojazdem dopuszczalnej prędkości, niezastosowania się przez takiego kierującego do znaku lub sygnału drogowego bądź prowadzenia nieoświetlonego pojazdu – przewidują ciążący na właścicielu lub posiadaczu tego pojazdu obowiązek wskazania, na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, pod rygorem odpowie-

działności wykroczeniowej, bez możliwości uchylenia się od tego obowiązku w razie powierzenia pojazdu osobie najbliższej, kiedy ta dopuściła się wykroczenia, są zgodne z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji, z art. 42 ust. 3 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji oraz z art. 47 w związku z art. 18, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 71 ust. 1 i art. 2 Konstytucji.

W przywołanych wyrokach Trybunał – orzekając, co istotne, w pełnym składzie – zwrócił ponadto uwagę na to, że w postępowaniu wykroczeniowym gwarantowane jest zarówno prawo do obrony, jak i stosowanie zasady domniemania niewinności.

Argumenty przedstawione przez Trybunał w powołanych wyrokach są jednoznaczna odpowiedzią na sformułowane w rozpatrywanej skardze zarzuty. Wskazanie przez skarżącego na naruszenie innych wzorców kontroli przez zaskarżone przepisy nie wpływa na stwierdzoną zbędność orzekania. Po pierwsze, zarzuty naruszenia wyrażonej w art. 42 ust. 1 Konstytucji zasady *nullum crimen, nulla poena sine lege poenali anteriori* oraz wynikającego z art. 64 Konstytucji prawa do ochrony własności odnoszą się do stosowania zakwestionowanej w skardze normy, a nie jej treści. W wyroku w sprawie o sygn. P 27/13 Trybunał wyraźnie podkreślił, że „w obowiązującym stanie prawnym obowiązek wskazania, komu został powierzony pojazd do kierowania lub używania, wynika z art. 78 ust. 4” prawa o ruchu drogowym. Zatem skoro zgodnie z art. 83 Konstytucji każdy ma obowiązek przestrzegać prawa Rzeczypospolitej Polskiej, to niewskazanie, kto kierował pojazdem, wypełnia znamiona wykroczenia stypizowanego w art. 96 § 3 k.w. i podlega sankcji. W związku z tym wbrew zarzutom postawionym w skardze ustawodawca nie musiał określać sposobu realizacji obowiązku wynikającego z art. 78 ust. 4 prawa o ruchu drogowym. Po drugie, zarzut naruszenia art. 53 ust. 1 i 5 oraz art. 71 ust. 1 Konstytucji dotyczą wymogu denuncjacji osoby najbliższej, zaś ta kwestia została już rozstrzygnięta przez Trybunał, na co wskazują powołane wyżej orzeczenia. Po trzecie, naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji skarżący upatruje w niezapewnieniu mu prawa do rzetelnego procesu. Jednak przedmiotem jego skargi jest norma materialnoprawna, a nie procesowa. Zarzuty sformułowane przez niego nie mają więc związku z zaskarżonymi przez niego przepisami. Po czwarte, zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, skargę może wnieść każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, a to oznacza, że podstawą skargi mogą być tylko postanowienia Konstytucji, a nie akty prawa międzynarodowego wskazane przez skarżącego.

Zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 4 ustawy o TK Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu skardze, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne. Taki stan rzeczy ma miejsce, gdy zaskarżone przepisy były już przedmiotem kontroli zgodności z Konstytucją w innej sprawie rozpoznawanej przez Trybunał (zob. na tle art. 39 ust. 1 pkt 1 poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym – Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm., postanowienia TK z: 3 października 2001 r., SK 3/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 218; 25 listopada 2002 r., SK 30/01, OTK ZU nr 6/A/2002, poz. 88 oraz 27 lutego 2013 r., SK 47/12 OTK ZU nr 2/A/2013, poz. 23). Trybunał Konstytucyjny stoi przy tym na stanowisku, że określoną w ustawie o TK przesłankę zbędności wydania orzeczenia uwzględnia się na każdym etapie postępowania inicjowanego skargą.

Mając powyższe na uwadze, Trybunał stwierdza, że merytoryczne rozpoznanie analizowanej skargi jest zbędne, gdyż zakwestionowane w niej przepisy zostały już uznane przez Trybunał we wcześniejszym jego orzecznictwie za zgodne z Konstytucją.

Wskazane okoliczności są – w myśl art. 77 ust. 3 pkt 4 ustawy o TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

W związku z powyższym Trybunał postanowił jak w sentencji.